

Handläggare
Anna Rinder von Beckerath
Telefon: 08-508 43 114

Till
Socialnämnden
2017-01-31

Mottagandet vid nationella evakueringar till Sverige (Ds 2016:43)

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Gillis Hammar
förvaltningschef

Veronica Wolgast Karlberg
avdelningschef

Sammanfattning

Socialdepartementet har lämnat förslag till en ny lag om vissa befogenheter samt ersättning till kommuner vid evakuering till Sverige. Syftet med lagförslaget är att underlätta för kommuner att göra nödvändiga insatser som bidrar till ett effektivt mottagande av evakuerade i övergången från en konsulär katastrofinsats.

Socialförvaltningen stödjer lagförslaget i sin helhet. Det är viktigt att underlätta för kommuner att ge nödvändigt stöd till evakuerade personer. Samtidigt poängterar förvaltningen vikten av att en förenklad handläggning, för att undvika godtycklighet eller oklarheter i förfarandet, bör vara förutsägbar och tydlig i sin utformning.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet (Ds 2016:43) ”Remiss av Mottagandet vid nationella evakueringar till Sverige” till socialnämnden och stadsledningskontoret. Remissvaret ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 13 januari 2017. Socialnämnden har fått anstånd att lämna svar senast den 1 februari 2017.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen den 25 januari. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 26 januari.

Ärendet

Socialdepartementet har i en promemoria (2016:43) lämnat förslag till en ny lag om vissa befogenheter och ersättning till kommuner vid evakuering till Sverige. Lagen ska gälla när det som en direkt följd av en konsulär katastrofinsats enligt lagen (2010:813) om konsulära katastrofinsatser anländer evakuerade till Sverige.

Syftet med lagen är att underlätta för mottagande kommuner att vid en framtida nationell massevakuering bistå evakuerade med stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen när de anländer till Sverige. Med stöd av lagen får en kommun oberoende av vad som gäller om biståndsprövning enligt socialtjänstlagen, lämna nödvändigt bistånd till en evakuerad när den evakuerade anländer till Sverige. Ett sådant bistånd får inte återkrävas. Kommunernas ansvar att i akuta situationer tillhandahålla stöd och hjälp till dem som vistas i kommunen och vid behov pröva behovet av bistånd kvarstår.

Enligt lagförslaget har en kommun också rätt till ersättning av staten för skäliga kostnader som är direkt hänförliga till stöd och hjälp som de evakuerade fått när de anlände till Sverige.

I promemorian lämnas även förslag till en förordning till lagen med närmare föreskrifter om ersättningen.

Utgångspunkter

Efter flodvågskatastrofen i Sydostasien 2004 och kriget i Libanon 2006 antogs lagen (2010:813) om konsulära katastrofinsatser. Lagen reglerar vilket ansvar svenska staten har för att bistå enskilda som drabbas av kris – eller katastrofsituationer utomlands. Den behandlar inte ansvarsfördelningen mellan staten och den kommun som tar emot personer som evakueras till Sverige i samband med en katastrofinsats.

Enligt nuvarande regelverk upphör statens ansvar att bistå evakuerade vid en konsulär katastrofinsats i och med att de evakuerade anländer till Sverige. Då har kommunerna enligt socialtjänstlagen (2001:453) det yttersta ansvaret för att individer får det stöd och den hjälp som de behöver. Utifrån grundprincipen att vistelsekommunen ansvarar för akuta stöd – och hjälpinsatser till individer, ska den mottagande kommunen pröva förutsättningarna att ge nödvändigt bistånd till evakuerade personer som anlänt till Sverige. Det kan innebära hjälp att arrangera vidaretransport till hemorten, att bistå med logi och matpengar i väntan på avresa eller insatser i övrigt som den enskilde inte kan vänta med.

Tidigare erfarenheter visar att en evakuering vid en konsulär katastrofinsats kan leda till att ett stort antal evakuerade personer samtidigt kommer att vara i behov av stöd och hjälp vid ankomsten till Sverige. Det troligaste scenariot är att en eller flera storflygplatskommuner under en begränsad tid kommer att ta emot många personer som evakuerats samtidigt. Det är sannolikt att det medför stora påfrestningar både på den först mottagande kommunen och för de många evakuerade som under kort tid anländer till samma plats i Sverige. Under utredningsarbetet har framkommit att socialtjänstlagen inte är anpassad till de förhållanden som massevakueringar kan leda till. Istället behövs nya bestämmelser som kan underlätta mottagande kommuners möjlighet att tillgodose evakuerades behov av stöd och hjälp vid ankomsten till Sverige.

Erfarenheterna från tidigare evakueringar visar också att en mottagande kommun kan komma att förorsakas kostnader för nödvändiga utlägg för att tillgodose de evakuerades nödvändiga behov. Det är naturligtvis av mycket stor vikt att de kommuner dit evakuerade anländer till snarast kan göra nödvändiga insatser för att tillgodose de evakuerades behov av stöd och hjälp.

Det är också viktigt att kommunerna inte tvekar att göra sådana nödvändiga insatser även om det kan leda till att resurserna behöver förstärkas.

Både departementspromemorian Ersättningssystem i samverkan – hantering av kommunernas kostnader i samband med naturkatastrofer m.m. (Ds 2007:51) och betänkandet Ingen får vara Svarte Petter - Tydligare ansvarsförmedling inom socialtjänsten (SOU 2009:38), har utrett den ekonomiska ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i samband med eventuella framtida evakueringsbeslut. De framkomna förslagen från dessa utredningar

har dock inte lett till någon ändring när det gäller den ekonomiska ansvarsfördelningen mellan stat och kommun.

Förslag

Det nya lagförslaget innehåller vissa befogenheter samt ersättning till kommuner vid evakueringar till Sverige. Den nya lagen bör endast gälla när det anländer evakuerade till Sverige som en direkt följd av att regeringen fattat beslut om en katastrofinsats enligt lagen om konsulära katastrofinsatser. Förslaget kan delas in i tre delar.

1. För att underlätta för mottagande kommuners handläggning i situationer där det inte är rimligt eller möjligt att genomföra en sedvanlig behovsprövning enligt 4 kap. 1 och 2 § SoL föreslås att en särskild bestämmelse införs. Bestämmelsen ska ge kommunen uttrycklig möjlighet (men inte en skyldighet) att lämna nödvändigt bistånd till en evakuerad person som anländer till Sverige, utan att behöva pröva förutsättningarna för att ge bistånd utan återkrav enligt kap. 4 1 och 2 § SoL. Behovsprövningen ska kunna vara mer schematisk än en sedvanlig behovsprövning enligt socialtjänstlagen. Det är situationen när de evakuerade anländer från utlandet som bör avgöra om kommunen behöver tillämpa den möjlighet som den föreslagna bestämmelsen ger.
2. I syfte att underlätta ett effektivt mottagande i Sverige, föreslås att kommuner på begäran får lämna hjälp till den kommun som tar emot evakuerade och ger stöd och hjälp när de anländer till Sverige. Samma möjlighet att lämna nödvändigt bistånd till evakuerade enligt en mer schematiskt behovsprövning än förutsättningarna i kap. 4 1 och 2 §§ socialtjänstlagen bör gälla kommuner som kan komma att hjälpa den kommun dit evakuerade först anländer.
3. Slutligen föreslås att en kommun efter ansökan ska ha rätt till ersättning av staten för skäligen kostnader som är direkt hänförliga till stöd och hjälp som de evakuerade fått av kommunen när de anlände till Sverige. Förslaget innebär att en kommun dit evakuerade först anländer, inklusive kommuner som lämnar hjälp till mottagande kommun, i samband med händelsen initialt får ersättning för nämnda kostnader och att kostnaden i efterhand fördelas på alla kommuner. Att låta samtliga kommuner bära en proportionerlig del av kostnader vid en eventuell framtida

evakuering bedöms endast marginellt påverka vad kommunerna annars skulle fått inom ramen för det generella statsbidraget under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Rätten till ersättning bör författningsregleras och enligt förslaget föreslås Socialstyrelsen bli den myndighet som prövar frågor om ersättning.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Syftet med den föreslagna lagen är att underlätta för mottagande kommuner att vid en framtida nationell massevakuerings bistå evakuerade med stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen när de anländer till Sverige.

Socialförvaltningen stödjer utredningens förslag till en ny lag om vissa befogenheter och ersättning till kommuner vid evakuering till Sverige.

Förvaltningen vill poängtera vikten av att handläggningen i dessa unika situationer är så tydlig och enkel som möjligt. För att undvika oklarheter och godtycklighet föreslår förvaltningen att en rutin och en mall bör finnas som stöd för hur en förenklad handläggning ska genomföras.

Gällande kommunernas rätt till ersättning anser förvaltningen att lagförslaget är ett steg i rätt riktning men att en nationell evakuering är ett statligt åtagande och att kostnaden därför inte borde belasta kommunerna.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

1. Remiss av Mottagandet vid nationella evakueringar till Sverige (Ds 2016:43)